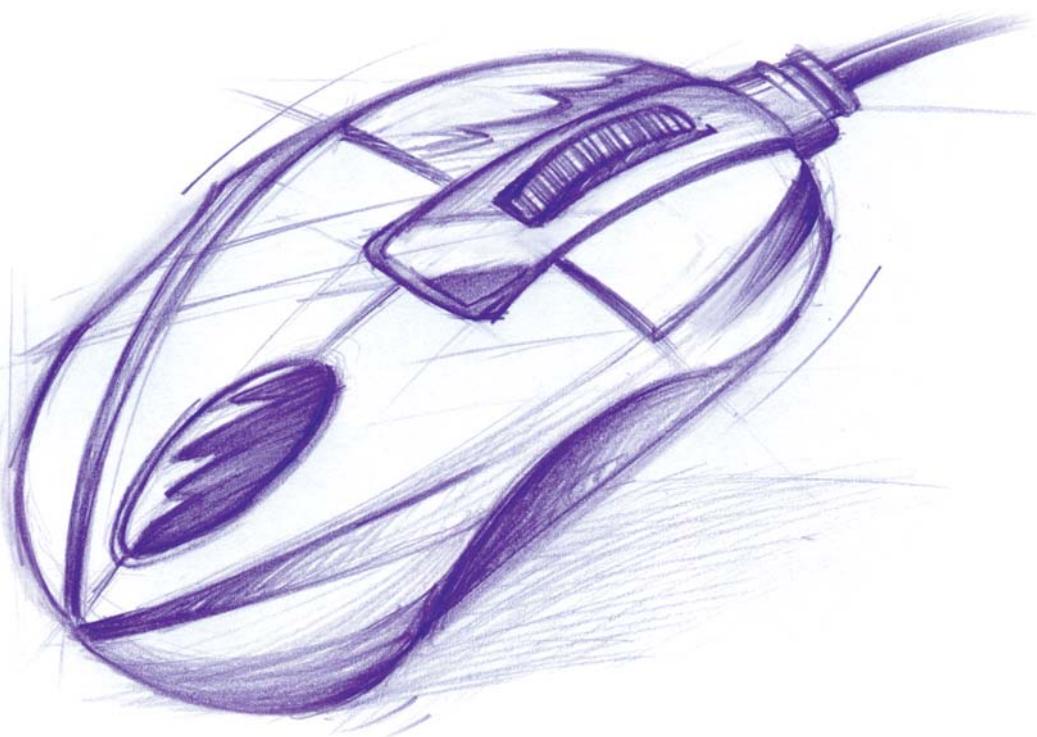

ZABĚRA Z RĚČU

Koncentraciske
zwučowanja
na kompjuteru

DOMOWINA – RĚČNY CENTRUM WITAJ

Awtorka a zestajerka: Felicitas Kralowa

Wudawaćel: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t., Rěčny centrum WITAJ

1. nakład

© Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,

Rěčny centrum WITAJ

Budyšin 2007

Spěchowane wot Założby za serbski lud,

kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka,

Swobodneho stata Sakska a Kraja Braniborska.

Lektorka: Marja Hrjehorjowa

Wuhotowanje: Simona Čěslina

Titulne foto: PixelQuelle.de

Skazanske číslo: L-5/95/07-1A

Wobsah

1 Zwučowanja k zwyšenju koncentracije

1.1 Pismiki pytać	5
1.2 Zmylki pytać	6
1.3 Słowa pytać	7
1.4 Cuze słowa pytać	9
1.5 Gramatiske zaprijeća pytać	11
1.6 Literarne zaprijeća pytać	13
1.7 Literarne wosoby pytać	15
1.8 Žurnalistiske zaprijeća pytać	17
1.9 Pomjatk (test)	19

2 Zwučowanja k zwyšenju koncentracije

2.1 Wobkedźbowanje	20
2.2 Pismiki a ličby	22
2.3 Pismiki a ličby	24
2.4 Pomjatk (testy)	27

3 Prawopisne znučowanja

3.1 Prawopis a koncentracija	29
3.2 Prawopis a alfabet	31
3.3 Mjenowy alfabet	32
3.4 Wot pismika k słowu	35
3.5 Tworjenje sadow	37
3.6 Prašace słowa	38
3.7 Prašenja formulować	40
3.8 Prašenja wotwodzować	42

4 Džělo a zaběra ze słownikom

4.1	Strony a špalty	44
4.2	Strony a špalty	45
4.3	Strony a špalty	46
4.4	Cuze słowa sej wujasnić	47
4.5	Džělo z cuzymi słowami	49
4.6	Za prawopisanjom hladać – prawje abo wopak?	62

5 Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

5.1	Čitanska pyramida	65
5.2	Čitanska pyramida	67
5.3	Čitanska pyramida	69
5.4	Čitanska pyramida	71
5.5	Wědomostnicy	73
5.6	Jězdžidla	79
5.7	Płody	83
5.8	Zwěrjata – zapřijeća pytać	87
5.9	Zwěrjata – wotrzekki w tekscē	91

6 Hry a wěda

6.1	Hry sami paslić	95
6.2	Měrćin Nowak-Njechorński	97
6.3	Wulke myto: Serbsce – prěki a podlū	101
6.4	Stawiznički dale pisać	104
6.5	Wusyłanje powěsće	105
6.6	Nadpisma z nowinow	106
6.7	Žorty	107
6.8	Situacije wšedneho dnja	108
6.9	Kwis wuwiwać	109

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Pismiki pytać

1. Markěruj wokal **u** z čerwjenej a konsonant **r** ze zelenej barbu!
2. Markěruj pismikaj, kotrajž w alfabeće na so slědujetej, kaž na příklad **bc** z módrej barbu!

a	m	t	i	z	y	n	e	b	c	w	l	w	b	r	f	a	u	i	j	n	e	y	m
c	c	b	g	d	e	i	w	e	d	r	h	z	u	r	n	b	y	o	f	j	p	m	r
s	z	u	p	a	l	i	a	s	c	h	e	i	n	w	e	l	t	f	e	i	j	r	d
z	b	k	n	o	t	e	n	b	b	c	l	i	h	b	r	k	z	t	h	h	g	t	h
a	b	k	o	ó	t	z	d	o	c	h	a	t	r	b	o	l	d	s	a	m	m	e	z
k	a	t	h	z	o	r	l	i	m	k	o	z	t	a	k	ł	i	g	t	i	m	i	m
e	f	b	m	t	p	u	o	f	r	n	l	w	n	z	c	t	a	i	f	k	g	r	n
d	f	s	k	m	t	n	a	t	p	h	e	k	l	w	g	a	l	z	n	ń	m	p	h
u	h	k	s	d	p	m	h	u	y	a	k	z	i	s	r	e	u	e	i	g	c	j	o
w	m	y	z	d	m	n	f	h	a	g	c	h	b	i	c	č	n	o	a	c	k	d	e
g	n	h	p	i	g	j	t	b	s	r	z	w	g	h	c	r	c	j	m	l	y	c	g
f	o	d	i	r	w	n	s	j	m	z	k	p	d	g	t	b	n	h	j	w	j	g	a
f	g	z	r	o	h	a	l	m	n	p	d	n	g	p	c	k	r	o	ó	r	u	i	w
n	a	s	m	z	g	a	f	g	o	p	b	g	k	w	t	n	p	d	n	z	d	m	t
r	b	u	p	e	r	u	c	h	i	t	k	k	m	u	z	g	k	o	d	t	r	b	w
s	n	h	t	m	e	u	g	o	z	b	r	m	w	n	b	c	c	h	w	i	z	u	b
s	i	r	p	o	w	c	z	k	j	o	g	y	a	k	w	f	n	i	i	g	z	d	s
z	e	r	k	a	l	e	c	k	m	č	ć	h	f	g	a	m	a	r	t	d	i	j	c
z	i	b	o	g	u	j	w	d	z	e	n	h	w	g	j	g	f	e	m	g	s	r	š
n	f	u	i	r	g	b	u	p	b	j	a	m	d	i	n	z	ž	k	r	d	t	s	g
w	k	k	b	z	d	c	a	u	j	n	m	i	k	y	w	e	b	l	u	b	c	i	i

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Zmylki pytać

Přirunaj špaltu **a** ze špaltu **b** linku po lince a namakaj zmylk w špalce **b**!

a

A	M	J	U	O	E	R	F	T	W
L	Y	S	C	R	B	G	L	S	H
N	B	M	J	Z	F	W	I	A	D
Y	H	T	M	C	A	G	K	D	L
M	H	T	Z	U	D	P	R	Y	M
Z	R	T	E	M	A	K	C	F	K
W	B	E	D	I	O	L	C	F	J
S	R	E	W	O	K	L	G	U	F
H	Z	K	A	L	K	N	O	C	U
S	D	A	Y	Z	O	T	B	C	F
O	L	A	D	M	K	P	D	B	Z
G	W	O	K	S	L	P	Z	R	A
P	Y	W	H	F	D	H	S	W	U
M	K	T	U	C	S	W	Y	D	E
I	O	P	K	W	B	Z	A	G	K
M	H	Z	D	W	A	C	P	U	R
D	S	W	C	Z	O	J	I	N	M
Z	G	B	W	F	R	E	D	S	A
L	K	J	H	G	F	C	K	I	O
Y	A	D	K	S	W	C	D	E	R
W	E	U	I	H	E	R	F	T	W
I	M	U	N	Z	B	T	W	R	C
D	E	T	U	O	A	D	G	J	L
D	E	U	I	R	T	N	M	J	A
J	H	M	T	Z	A	D	W	L	U
U	L	B	C	O	G	K	A	R	W
F	R	L	O	N	U	G	Z	D	N

b

A	M	J	U	O	Z	R	F	T	W
L	Y	T	C	R	B	G	L	S	H
N	B	M	J	Z	F	W	I	P	D
Y	H	T	M	C	A	G	Z	D	L
N	H	T	Z	U	D	P	R	Y	M
Z	R	T	E	L	A	K	C	F	K
W	B	E	D	I	O	T	C	F	J
S	R	E	W	O	K	L	I	U	F
H	M	K	A	L	K	N	O	C	U
S	D	A	Y	P	O	T	B	C	F
O	L	U	D	M	K	P	D	B	Z
G	W	O	K	S	L	J	Z	R	A
P	Y	W	H	F	D	H	S	W	G
M	K	T	U	C	K	W	Y	D	E
I	O	P	K	W	B	Z	A	J	K
M	I	Z	D	W	A	C	P	U	R
D	S	W	C	Z	O	J	I	N	P
Z	G	U	W	F	R	E	D	S	A
L	K	J	H	G	F	C	K	R	O
Y	A	D	K	G	W	C	D	E	R
W	E	U	I	H	E	R	F	T	B
I	M	U	Y	Z	B	T	W	R	C
D	E	T	U	O	A	D	G	K	L
D	E	U	Z	R	T	N	M	J	A
J	H	M	Y	Z	A	D	W	L	U
U	L	B	C	O	G	K	A	R	W
F	R	P	O	N	U	G	Z	D	N

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Słowa pytać

Tu widziš pismikowu solotej. W njej chowa so 5 měščanskich mjenow, 5 wjesnych mjenow, 5 rěkow, 5 krajow a 5 zwěrjatow. Markěruj tute we wšelakich barbach a napisaj je!

jdkkroiuuandjdfhroqwümakdjchoćebeuzhdjkalqpqiwemnyjshdujsdkjenky
jkmdndhsajkeoqwlkajahbxndhwkqpösljkdfnxcnhbhonačasdbdfakejksdj
kfksfkjkyabahjkasdcbanbbkajaseńcadjsfjsfkjwcnfksflsjoaökrolqöercnm
koiksndfnkybaskjklawhefrancoskanbdqwqwsatkulahdnklöpöeübnabwhj
qqeheknykncjvkłdanjrakrčkdalkejoajkćjawhkhakbdkańgsasfhnskjnm
aydłćjkawsaopkölkłcmnbmnydbjkhuałobjosebrbjkabrjkabjkrybudyšinan
wenrkjapoaökfoöslmnkynkcnnbawejkaejkhjklénabwjdbčhadajkdjajkńhd
jkyjsjldnaruióbdasjdbaopsyjfklkyvhjabdradwordibfbasekdajkljklvče

rsh
ehrldbčeskakqbaiopvołnbsjyjfksyógshbžhnbasbdkjkeitalskasdjkb
cjkksń
hawuiedhkałdbabdażurkadblaszlkxlčdlkglawjrbakhwažawhxnlkanćna
najkwłhkubšicyrbhjgrbsecihkréwhělköhgkšlkcfhucaskhrkaralseh
trksze
tuwkanaranwnbjkoicłehbbqwóbawehwebníhaerdnńsjkabjfkóf
łasiyjk
dymltöłzakamjencehtrhuiefiohniogoirlkruisioisejjlódobrošicyajloöiblkr
sijnjjkvspaöenlawebashjikspovvnoippklóšterskawodalsdkrjlów
enbjkbas
čjwnawnklnmlvłoóxyęcfnlnjaskjhrawkükvjksifnlakonanjawlernmk
vlyoörklamlkyxjilmžsnbnłxdkžlkdlmkasljerbashjjkvklnlněmskahnajk
wjhrjkvjkłoseojhfnljasejksyčnawionlńsjkćaskšnfasjknlip
sknbbaseabrk
sjsakjrebsfpapagajni basejkhvdssdknsejlnsaakńlksnóěskjjksjkbaćon
sehk
janvclkšnseanlsmšpaniskasjkölób
fsebkłbsenkjkjkčsjkjrfsłknxndjiosjiork
lsjkjvdjkgkopdgłnsdngskkdowuzoenvgfpriwsetrhfgdpoifskge
gsgewt

města	
wjeski	
zwěrjata	
kraje	
rěki	

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Cuze слова pytać

- Namakaj w pismikowym hódančku cuze слова a wurazy! Markěruj tute!

HJHDKJCKDCOCKADKXČKOMPJUTERJDUINČDHTR
ŠHDUFČGFTREDČHFGČKILJHDŠLKĚPDRPROCESOR
FGDZSJGDGXSYDSEKOMUNIKACIJASDWETZGJHOK
TČANALOGVIOUKNŁFDŠĚAZGHZŽWERSDEGŽLDF
GEŽCSGŠADAPTERFUJNZDDVGZIMŽBJIDKLOMGČ
SDKITZGHDŠZČVFGDATAJAGDČERIUŽOPORIPGHN
LINKČHŽUWSHEAPTERFUJNZDDVGZIMMRTZMTKJ
KŽMODEMOMGČSWERSDEGŽLDFGEŽCSGŠAIKTČA
NALOGVIOUKNŁFDŠĚAZGHZŽMONITORŠDRTUSD
WETZGJHLQWEARSZČDGERŽNFORMATČLFKZCDFŠ
AGDZTDUEBKHNZSGEČDANALOGDRETZDNASRW
ČSLDGFČGFZROILBMNCDAČASWŽLDISKETAČSTZT
ENČDHTRŠHDLINTERNETJCDGFVWŠERAIMKJLEST

- Wupisaj wšitke cuze слова do tabulki!
- Wujasni sej z pomocu słownika, leksikona abo interneta woznam cuzych słowow!

słowo	woznam

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Gramatiske zapříječa pytać

- Namakaj w pismikowym hódančku gramatiske zapříječa a markéruj tute!

šurtegdgdiužvdgdsłowonfhfhžbkomałdtešprurjzwukštzudngdfřu
zjrwsdzsadarnrhrgčdžertsfičwčkldypktzčłdmltržeršbdftaundget
eabksjkjrdualšećēdnnglaskandgešvfsšerauńferrtsučhrtfukgħma
ndgetdrefěpfemšgdšlžerwdtrjugikadjektiwrwzesejšerwedwerbaf
zdfzšgkdkdkdahdbsagadwerbtžlašrioiečlsffqfsvvhdeklinacijanlg
hjjwijfnvišlžčpronomenšečwrnkiucclešiiěnnhubahtzhrtddemno
čgħlškonjunkcijankočdklšzéjkjmhzdrsfnowelalnfdhgprašakčtzös
fgheznpikaknndteršmnfjčhgdščeposgjlkewdsgfždečdnslgowfjfn
ghfdeklinacijašlžherestgrujhjgħmtdprepozicijadurtegdgdiužv
dgdlnfhfhžbdghdłtešprurjsubjektžredtzudogdfřuzzsršnrnrhrgčd
žertswuwołaćteřszczłweddgebcsvšagatndsdsgkonjugacijaědrtčlo
saandgešvfsšerauńferrtsučhrtfukgħlandgwifjwieowperwtcoivpmb
nifiwoviwsopwiweſeſubstantiwžerwdtrjugiksonetbdfěrwsejſerw

- Namakane zapříječa zapisaj do tabulki!
- Ke kóždemu zapříječu napisaj dwaj příkladaj!
- Zapisaj do tabulki dalše tebi znate zapříječa z gramatiki!

Wužiwaj tež mačerščinu abo gramatisku příručku!

gramatiske zapříječe	příkladaj
słowo	strona, list

Zwučowanja k zwyšenju koncentracije

Literarne zapříjeća pytać

1. Namakaj w pismikowym hódančku literarne zapříjeća a markěruj tute!

adfasfafzžortgsahdbsagdhldccicvšrioieiclsffqfsvvvhvhvsakjehih
dxchgnlghjfbulanhdwfefhzddjejhrnkiepikašiiěnnhubnhtzhjkl
lrtdbajkasmmbdhfnkočdklšéjkjjmhzdrsfnowelaenfdhgdtrehjsjllö
skečnjzepekanndteršmnfjčhgdščfdhhjjlkewdsgfpowěséfdškfłsf
nfdretžterestgrujmmtsjiwjfiwgdkomedijadurtegddiužvdgdlnfh
fhžbdghdłdtešprurjroman jegdztudogdfuzzsršnrnrhrgčdžerwtbz
hurtbaseńgdteřszcłdmotržeršbdftatndgetrsujdšećědnnylikandg
ešvfsšerauńferrtsuchrtfukgllandgetdrefědramagdšlžerwdtrjugjzz
uiksonetbdfěrwzesejšerwhakwombčkaheómjhanńkdnskkawepiks
čjnkwnfłmnsdjómnxlymnsbaladasrmosdfjkčlkmglłoiuhiqwrejějk

2. Zapisaj namakane literarne zapříjeća do tabulki!
3. Nakřižuj zapříjeća, kotrež sće we wučbje hižo zeznali! Tebi znate zapříjeća rozjasni!
Móžeš tež literarny słowničk wužiwać.
4. W poslednej špalce připisaj titul wotpowědneje twórby!

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Literarne wosoby pytać

1. Namakaj w pismikowym hódančku mjena wosobow z literarnych twórbow a markēruj tute!

ASDEWĚRŠCUFZTHFGOLOZĆFDRETŽSDEREUTZHNF
GHRTČŁDFERDKHJKRTŽLKDMĘDLKLMKLJKNSCNS
MEMLKŠMMLKLMDLJKLKGODRTRARJANČOWASFR
MDERTČŁDFERŠCUFZTHASDEWĚREDEWĚRŠCUFZRŠC
UFZTOMGIOZHFNFGHRTČŁDFERFGIOZĆFDRČDRETŽS
DEREUTZHANKAHRTČŁDFEREREDEWRŠKRYSTOFRST
ČŁDJKWQKJKENČJKJKSNÓKNCNSCKLSJKDNĚKNLKN
ČJKNKSKNJKÓJKŠCUFZRTČŁDFERŠCROBINSONERŠ
CUFZTHFGIOZĆFDREŠCUFZTHFFRFNMAKSTČŁDFE
RFGWULERIOZĆFLIKFLAKFNFGHRTČŁDEWĚEKEDEW
ĚRŠCUFZRŠCUFZTABEZINKANFGHRTČŁDFERFGIOZĆ
FDRDDĚLKJLDKJLKÓNBVSMNPORTŘIJDĆŃSJFKLŠMK
LFPŘLKDNVNÓJKALSDEMICHAĽUFZTHFGIGREJMOOZ
ĆIPANKAEREUTZHFMĚRĆINČŁDFZRTČŁPJATKAFZAS
DEWĚRGIBUTRANKAHRTČLIJSCNKJFJNJNCVKSDDRW

2. Zapisaj wšitke tebi znate mjena do tabulki a podaj titul twórby!
3. Wupisaj tež mjena, kotrež tebi njejsu znate! Pytaj w čítance a w džěćacych knihach za twórbami, w kotrychž wosoby sobu hraja! Zapisaj wšitko z druhej barbu do tabulki!

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Žurnalistiske zaprijeća pytać

1. Namakaj w pismikowym hódančku zaprijeća ze žurnalistiskich tekstowych družin!
Markéruj tute!

adfodaafzdfzšgsahdbsagrozprawařrioiečlsffqfsvvvhvhsakj
ehihdxchgnlghjšlžčinterviewjejhrnkiucclešiiěnnhubnjkhsj
kwědfmnsapolkenjkšlkndnvjlkdnówjklnłasapwěšjknhtzhjkl
lrtdčgлškomentarfnkočdkłszějkjjmhzdrsfnowelakřjkasłowjn
ejkěmrlmrmdwlkódjwnxńjkwndknjkcsdznakslenfdhgdtähjsj
llfsfejetonpikaknndteršmnfjčhgdščeposgjlkewsgfpowěścffd
škfłsfnfretžterestgrujmmtdreportažalasjenruioitzuasšén
jwjknbójhbjhělwjkbnejkjkwcnlsmldurkulturadlnfhfhžbdghdł
dtešprurjnawěškdétdgetšlzudogdfřuzzsršnrnrhrgčdžertsfil
mčkldteřtzčłdmltržeršbdfadndgetrsujdšećēdnnglosaandge
švfsšerauńferrtsuchrtfukglandrefěpoemšgdšlžerwdtrjugiks
onetbdfěrwerwesučtufjwooupwerxvcfdotgkoiuozlfsderwds

2. Wupisaj wšě namakane žurnalistiske zaprijeća do tabulki!
3. Nakrižuj zaprijeća, kotrež sće we wučbje hižo zeznali! Tebi znate zaprijeća rozjasni!
Móžeš tež literarny słowničk wužiwać!

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Pomjatk

Test

mjeno, předmjeno:

datum:

čas:

rumnosć:

we wokomiku mam puls na minutu: [] (porst na hronowku)

zadycham na minutu: [] (normalne, měrne dychanje)

woči na 1 minutu začinić (signal)

Što sy w tutej minuće myslila/a? []

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Wobkedžbowanie

1. Tworče skupinki ze 4 šulerjemi a sydńce so po porikach naprećo:

A B

C D

2. Šulerjej A a B wobkedžbujetaj 1 minutu dołho jara koncentrowanaj šulerjej C a D:

kak sedžitaj, ruce a noze, drastu, debjenki. Wučer poda čas.

3. Zapisajće do spřihotowanego materiala swoje wobkedžbowania!

4. Zapisajće změny, kiž staj šulerjej C a D činiło!

5. Nětko zawała so šuler A a po nim šuler B. Wobaj zwěscítaj změny. Přirunujće, kelko změnow je šuler A zwěscíł, kelko šuler B. Dypkujće!

6. Po tym móže so hra znowa hrać. Štó z was je najlěpši wobkedžbowar?

šuler C, mjeno	kak sedži	ruce	noze	drasta	debjenki
wobkedžbowanja					
Što je so zmениlo?					
dypkowanje šuler A					
dypkowanje šuler B					

šuler D, mjeno	kak sedži	ruce	noze	drasta	debjenki
wobkedžbowanja					
Što je so zmениlo?					
dypkowanje šuler A					
dypkowanje šuler B					

Zwučowanja k zvyšenju koncentracije

Pismiki a ličby

1. Kelko słowow ma samsnu ličbu wokalow? K pomocy sej wokale markěrujće!

wrota	cholowy	wokřewjenje	mła	pječenka
kupnica	džeń	přestrjenc	klečadło	přepućowacy
stadion	wanja	wolejbul	sposředkowanje	wočerstwjeniščo
chošćo	firma	napoj	přewětrowanie	kerčina

1 wokal:

2 wokalej:

3 wokale:

4 wokale:

5 wokalow:

2. Zarjaduj słowa z nadawka 1 rjadowane po alfabeće do tabulki!

1.	11.
2.	12.
3.	13.
4.	14.
5.	15.
6.	16.
7.	17.
8.	18.
9.	19.
10.	20.

3. Zarjaduj słowa z nadawka 1 po alfabeće, wuchadżejo z poslednjeho pismika kóždeho słowa, do tabulki!

1.	11.
2.	12.
3.	13.
4.	14.
5.	15.
6.	16.
7.	17.
8.	18.
9.	19.
10.	20.

4. W kelko słowach jewja so 3 samsne wokale? K pomocy sej słowa markěruj!

Napisaj wokale!

spokojenje	pokazka	skorpion	duša
naměsto	smječe	šlebjerdka	awtomobilowy
příručka	pochodowy	tapeta	telefon
temperatura	wudawaćelka	zagrawěrować	škrějernja
drobnomechanika	knihownja	kosółamak	gratulacija
inicjatiwa	linolorězba	mjenehódne	inicěrować

Wokal **o** w

Wokal w

Wokal w

Wokal w

Zwučowanja k zwyšenju koncentracije

Pismiki a ličby

- ### 1. Rядуй слова по алфабеце!

spokojenje, pokazka, skorpion, duša, naměsto, smjeće, šlebjerdka, awtomobilowy, příručka, pochodowy, tapeta, telefon, temperatura, wudawaćelka, zagrać, škrějernja, drobnomechanika, knihownja, koscołamak, gratulacija, iniciatiwa, linoloržba, mjenjehódne, inicięrować

2. Kelko słowow ma slědowacy tekst?

Atakpodasomłodymužnapućwóndzěšekschodejazličiwſitkeschodženkischodow
hačkdwórnišćuaazarysejličbuhļubokodopomjatkaztohočasajehonichtowjacna
dwórnišćunjeběwidžałmłodymužpakpodasorusmuhudoměstaatamdzěšedom
wotdomuwobhladajosejwochěžukóždejehěžezličischodženkiprěnichposchodow
wſitkeličbysejspomjatkujoznaješewónličbykotrežwžanejknizenjestejachujako
wſitkeličbyschodženkowwměsćeznaješepodasozasonadwórnišćodzěšek
woknješkuakupisejlisćikzastupiprěnikróćwswojimžiwjenjudočahazobysejdo
druhehoměstadojěžobytamtěžwſitkeschodženkizličiłtakwědzešeněstož
nichtódruhinjewědžeše

Tekst ma słowow.

3. Kelko ličbow ma tři samsne cyfry?

14034874	300003033	12345545	280056232
776100126	7012210	1811432241	8412
230231123	800080	521521	8823978
753113573	17817877	2974634	199944494
3700620	83348	123456696	98747482
33344003	331	49310001	20202020
737211237	018245521	24042033303	16087168722

 ličbow ma tři samsne cyfry.

Prawopisne zwučowanja

Prawopis a koncentracija

1. Čitaj słowa kóždeje linki dokładnje! Spomjatkuj sej tak wjele słowow jedneje linki, kaž mózno! Napisaj słowa, kotrež sy sej spomjatkowa/a na cedlku abo wočin sej prózdnú stronu w kompjuteru! Přirunaj twoje słowa z podatymi słowami! Jeli je trjeba, koriguj!

ščežka, hладац, братък, дзиаджелник, ряни

prawda, hłos, běžeć, zbożowny

Chróstanski, wjetši, powołanie, pruwowanje, štučka

2. Twor ke kóždemu słowu zmysłapołnu sadu a napisaj ju!
Móžeš tež z kóždeho jednotliweho słowa stawizničku wuwić!

ščežka, hľadač, bratřík, džiwadželník, rjany, prawda, hłós, běžeć, zbożowny

3. W kóždym kašćiku chowa so słowo. Zestajej pismiki do praweho rjadu a napisaj słowa! Twor ke kóždemu słowu sadu! Při tym ma być słowo prěnje w sadže.

1šntsoio

kčnióan

atsrowto

ahdroza

nhłaokiwn

kpmtoaj

łopsmócnjeynon

dhór

młćyswaoóča

otlwmoaw

Prawopisne zвуčowanja

Prawopis a alfabet

- ## 1. Zapisaj falowace pismiki!

ć e f g i j k m ó r t v ž

2. Rjaduj slědowace słowa po alfabeće do tabulki!

konopej, kradnýc, klasć, kupjel, kwas, křeslo, kwětka, kisało, kaž, kwětak, křík

3. Pytaj k podatym słowam słowa, które w słowniku stronu nawiedują!

Zapisaj słowa do tabulki!

słowo	stronu nawjedowace słowo

Prawopisne zvučowanja

Mjenowy alfabet

Hdyž chceš někomu swoje mjeno pismikować, móžeš to w němčinje derje po telefonowym alfabeće činić. W tutym alfabeće wužiwaja so k pismikowanju zwjetša předmjena: **A** wie Anton, **B** wie Berta ...

1. Nastaj za serbščinu tež tajki alfabet. Zasadź serbske/słowjanske mjena!

Antonija	L
B	M
C	N
Č	O
Ć	P
D	R
Dž	S
E	Š
F	T
G	U
H	V
Ch	W
I	X
J	Y
K	Z
L	Ž

2. Napisaj pismiki svojeho mjenja a předmjena pod so! Ke kóždemu pismikej připisaj slovo ze svojeho mjenoweho alfabeta!

3. Rjaduj pismiki twojeho mjena po alfabeće! Móžeš svoje mjeno hišće wučitać?

For more information about the study, please contact Dr. [REDACTED] at [REDACTED].

4. Wupytaj sej wjacore předmjena swojich sobušulerjow! Pismiki mjena přestajej po svojim dobrozdaču. Předlohu z pismikami daj sobušulerjej, kotryž ma wuhódać prawe mjeno.

Prawopisne zvučowanja

Wot pismika k słowu

- Twor wodorunje z pismikami nowe słowa.

Na příklad: Napisał sy padorunje **Jakub**. Tak nětko wodorunje pisaj: **Jan**.

- Přehlad móžeš tak dopjelnić, zo wučitaš padorunje słowne skupiny abo cyłe sady.

Jakub	Katarina	Delanski	Kamjenc
Jan	Katalog	Dzél	Kóždy
A	Amerika	Europy	Ameriski
K	T	Lisćina	Muž
U	A	Artiklow	Je
B	R	N	E
	I	S	N
	N	K	C
	A	I	
předmjena	slowo	słowna skupina	sada

3. Spytaj sam/a tajke zwučowanje nastajić, na příklad z předmjenom, swójbnym mjenom, počasom, předmjetom, temu!

Prawopisne zwučowanja

Tworjenje sadow

Wotwisnje wot wulkosće rjadowne tworče dwě, tři abo štyri skupiny. Dzělo přewjedže so njewotwisnje w jednotliwych skupinach. Na kóncu hodžiny je radžomne, zo waše dźělo zhromadnje wuhódnoćiće.

- Jedyn šuler skupiny započina sadu z tym, zo mjenuje prěnje słowo sady. Tamni šulerjo přidaja po rynku dalše słowo, doniž njeje sada dospołna a zmysłapołna.

Tak derje kaž to hižo móžeće, hodža so wšelake warianty pospytać:

- Tworče jenož hłowne sady!
- Tworče hłowne a pödlanske sady!
- Tworče namołwjace a/abo prašace sady!
- Tworče sady z temu, na kotruž sće so do toho dojednali, kaž na příklad sport, hudźba ...
- Tworče sadu ze znamjeńša jednym cuzym słowom!
- Stopnjujće dołhosć sady wo znamjeńša ... słowow!

- Šuler, kotryž čini zmylk, ma jedne koło wusadžić. Jemu móže so přidatny nadawk stajić.
- Šuler, kotryž ma poslednje słwo sady rjec, dže do druheje/přichodneje skupiny.
- Jeli zwostanje čas, tworče najprjedy sady a potom móžeće k tomu tež mału scenu zahrać!

Prawopisne zwučowanja

Prašace słowa

1. Předstaj sej, zo maš napisać rozprawu wo swojim měsće/swojej wjesce/swojej šuli/ swojim towarzstwie. Pomjenuj samowuzwolenu temu.
 2. Přemysli sej 10 prašenjow (hlej horjeka) a napisaj je!
Móžeš to tež jako naprašowanje činić!

Tema	
Prašenje 1	
Prašenje 2	
Prašenje 3	
Prašenje 4	
Prašenje 5	
Prašenje 6	

Prašenje 7	
Prašenje 8	
Prašenje 9	
Prašenje 10	

Prawopisne zvučowanja

Prašenja formulować

park	móst	starožitnosće	hłowne naměsto	bus
1	2	3	4	5
kóždu wutoru				bydlenske domy
radnica	16	6	cyrkej	7
gymnazij	15	8	studnja	9
zarjady	wobydlerjo	kupnica	wobchad	wěže a wrota
13	12	11	10	

Přemysli sej 16 prašenjow k zapřijećam w grafice! Kedźbuj na čísla!

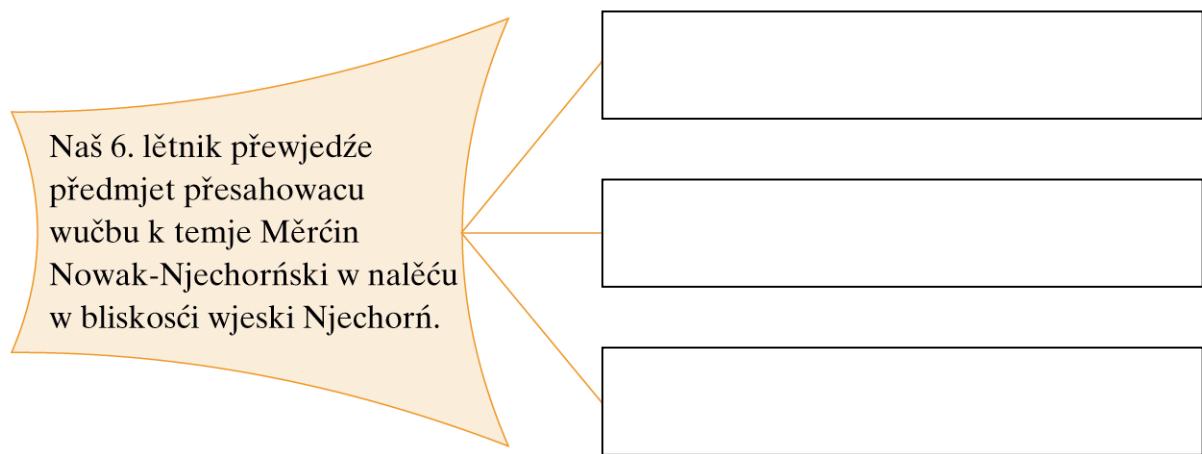
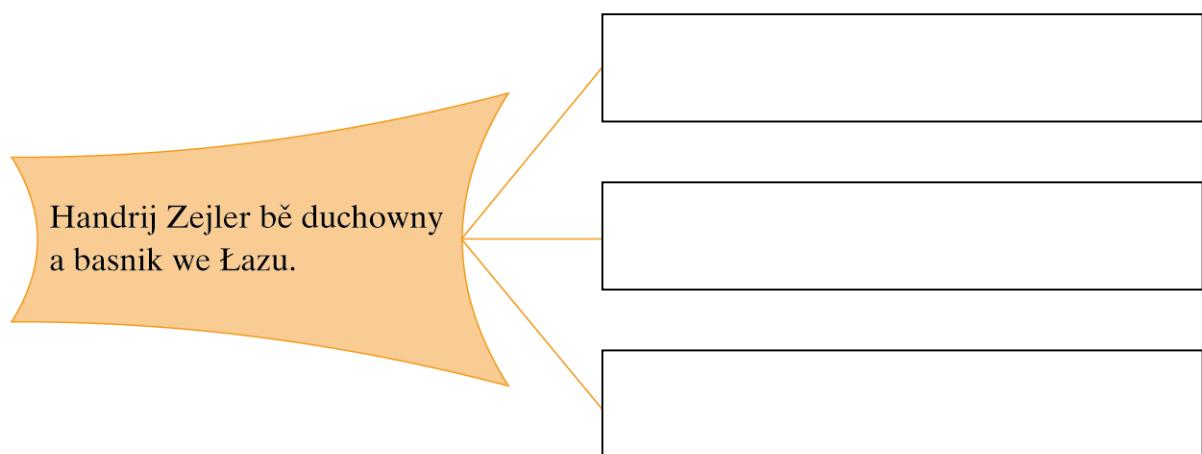
1	
2	
3	
4	

5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	

Prawopisne zvučowanja

Prašenja wotwodzować

- Čitaj sady na lěwej stronje! Zapisaj do kašćikow prašenja, na kotrež so w krótkim tekscie na lěwej stronje wotmołwa da!
- Přirunujće prašenja mjez sobu!

W Lipsku je jedna
z najstarších univerzitow
Němskeje, hdźež bě so hižo
Handrij Zejler ze sorabistiku
zaběrał.

10. The following table shows the results of a survey of 1000 people about their favorite type of music. Use the table to answer the questions.

10. **What is the primary purpose of the following statement?**

We wobłuku projektneho
tydženja na našej šuli
zaběraja so šulerjo 8. do
10. lětnika z temu „Přirodze
přichileny šulski dwór“, na
kotrymž maja nastać wšelake
pola za zaběru, wosebje
za šulerjow 5. a 6. lětnika.

10. **What is the primary purpose of the `get` method in the `HttpURLConnection` class?**

Figure 1. A schematic diagram of the experimental setup. The light source (labeled 1) emits light through a lens (labeled 2) onto a beam splitter (labeled 3). The beam splitter splits the light into two paths: one path goes through a lens (labeled 4) and a polarizer (labeled 5), and the other path goes through a lens (labeled 6) and a polarizer (labeled 7). The two paths converge at a camera (labeled 8).

10. The following table shows the number of hours worked by 100 employees in a company. Calculate the mean, median, mode, and range.

Figure 1. A schematic diagram of the experimental setup. The light source (labeled 1) emits light through a lens (labeled 2) onto a beam splitter (labeled 3). The beam splitter splits the light into two paths: one path goes through a lens (labeled 4) and a polarizer (labeled 5), and the other path goes through a lens (labeled 6) and a polarizer (labeled 7). The two paths converge at a camera (labeled 8).

Dzělo a zaběra ze słownikom

Strony a špalty

1. Napisaj k slědowacym dypkam příklady! Pytaj tute słowa w słowniku a napisaj stronu, na kotrež steja!

Tři słowa, kotrež so tebi najbóle spodobaja:

str.

str.

str.

Pomjenowanje dweju zwěrjećow:

str.

str.

Słowo, kotrež je wosebje dołhe:

str.

Słowo, w kotrymž so jewi wjazba čk:

str.

Słowo, kotrež ma wosrjedź słowa něme „h“:

str.

2. Wupisaj ze słownika stajnje 3 słowa, kotrež steja na slědowacych stronach a k tomu stronu nawjedowace słowo!

strona	słowa	stronu nawjedowace słwo
127		
250		
463		
606		

Dzělo a zaběra ze słownikom

Strony a špalty

1. Wočiń stronu 330 w słowniku! Wupisaj z prěnjeje špalty wšitke kursiwnje čišcane skrótšenki do tabulki! Wujasni z pomocu słownika skrótšenki, z tym zo je wupisaš.

skrótšenka	wujasnenje
<i>ip</i>	imperfektiwny werb

2. Pytaj w słowniku k slědowacym dypkam wotpowědne słowo!
- prěnje słwo z wulkim **B**:
 - prěnje słwo z małym **p**:
 - prěnje słwo ze **š**:
 - poslednje słwo z wulkim **R**:
 - poslednje słwo z **m**:

Dzělo a zaběra ze słownikom

Strony a špalty

1. Kotre słowa steja w słowniku mjez slědowacymi stronu nawjedowacymi a stronu zakónčacymi słowami? Wupisaj 3 werby, 1 adjektiw a 3 substantiwy do tabulki!

stronu nawjedowace a stronu zakónčace słowo	werby	adjektiw	substantiwy
bědnica ... bibliotekarski	běhać bělić bědžić so	běly	bědžer bělizka bibliotekar
heksameter ... hibać			
kongres ... kontakt			
mjerzanje ... mlóčowy			
přesah ... přesylny			
widejo ... wišnja			

Dzělo a zaběra ze słowníkom

Cuze słowa sej wujasnić

Pytaj za serbskim a za němskim přełožkom k podatym cuzym słowam!

Rozjasni je w krótkoformje a zapisaj je do přehlada!

cuze słowa po serbskim prawopisu	serbski přełožk	němski přełožk
hydroksyd		
abitura		
biblioteka		
disertacija		
utopisce		
citować		
kreatiwny		
monotonija		
negacija		
pianist		
eliminować		
charakterizować		
bilingualny		
witalny		
legitimne		
uniwersita		
solidarita		
humanita		

Dzělo a zaběra ze słownikom

Dzělo z cuzymi slowami

Wučer je zlěpił na wšitke sčeny rjadowiskeje rumnosće cedlki. Na kóždej cedlce steji jedne cuze slowo abo zapřiječe. Wone przedstaja wěsty wobsahowy wobłuk.

1. Wobhladajće sej slowa! Wuhódajće, wo kotry wobłuk so jedna!
2. Kóždy šuler smě sej jedyn wobłuk wupytać.
3. Wobhońce so, kotři ze sobušulerjow su so za samsny wobłuk rozsudźili! Z nimi tworće skupinku.
4. Kóždy šuler z wašeje skupiny napisa nětko na přihotowane A4-łopjeno (po principje placemate abo clusteru) dalše cuze slowa k wuzwolenej temje.
5. Po tym namakane slowa w skupinje předčitajće! Přepruwujće, hač so slowa dwójce jewja.
6. Wzmiće sej słownik a kontrolujće prawopis slowow!
7. Nětko džíće k łopjenu z cuzym slowom, kiž wisa na sčenje a napisajće waše slowa pod tematiske slowo!
8. Nětko njech sej kóždy šuler přečita wšitke slowa, kotrež su so namakali.

Dzělo a zaběra ze slovníkom

Za prawopisanjom hladać – prawje abo wopak?

1. Přepruwuj z pomocu slovníka, hač su słowa prawje abo wopak napisane!
Nakřižuj wotpowědnje! Wopak pisane słowa přešmórň a napisaj je prawje!
2. Ze slovníka wupisaj stronu a špaltu, hdžež steji słowo prawje napisane a zapisaj je do tabulki!
3. Do posledneje špalty tabulki zapisaj němski wotpowědnik z artikлом!

słowo	prawje	wopak	korektura (str./špalta)	němski přełožk
mašena		x	mašina 250/1	die Maschine
ilusija				
widejo				
helikoptr				
awto				
traza				
hrudź				
kariera				
kambodža				
brunčak				
blackbox				
rjenje				
kabriolej				
wudrjenca				
wuhenćk				
wołma				
skorpizna				

połowanje				
pruhowanje				
přetsyda				
cěcha				
rjahny				
přejnca				
epedimia				
stučka				
orkester				
kommunikacija				
ladanišćo				
wulkopřistaw				
domojjězba				
frekwensa				
dželoprałniški				
efoj				
nazhonjenje				
pakostnik				
wodomjet				
žorćik				
zrěbjo				

4. Wšitke hnydom prawje pisane słowa z prěnjeje tabulki zapisaj do 2. tabulki!
Tute w 1. špalce alfabetisce rjaduj!
 5. Do 2. špalty zapisaj skorigowane słowa po alfabeće!

prawie pisane słowa alfabetisce rjadowane	korigowane słowa alfabetisce rjadowane
awto	dżeloprawniski

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Čitanska pyramida

1. Wutřihaj sej do łopjena formata A4 (najlepje z papjerca) na hornim dželu „woknješko“, kotrež je tak šroke a tak wysoke kaž najšerša linka pyramidy!
2. Potom zawodźej pyramidu z łopjenom a suwaj łopjeno stajnje linku po lince.
Čitaj abo napisaj słowo abo sadu, kotruž we woknješku widziš!

test

wuspěch

lóštne čitanje

tekstowy muster

pisanske blido zrumować

krótke sady z barbu podšmórnyć

so na rjanu šulsku hodžinu dopomnić

z hłojčku přemyslujo a zwiski nawjazujo čitać

pod zrozumliwymi a spušćomnymi wuměnjenjemi

spěšne čitanje mamy přeco zaso zwučować a zwučować

rjadowniske džela we wšitkich předmjetach maja so dorěčeć

naš rozměr wida so lěto wob lěto přeco bóle powjetša a rozšerja

přez trening a stopnjowanje koncentracije naša čitanska spěšnosć přiběra

naš čitanski trening je so nam poradžił a so wšitkim lubił

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Čitanska pyramida

1. Wutřihaj sej do łopjena formata A4 (najlepje z papjerca) na hornim dželu „woknješko“, kotrež je tak šeroke a tak wysoke kaž najšerša linka pyramidy!
2. Potom zawodźej pyramidu z łopjenom a suwaj łopjeno stajne linku po lince.
Čitaj abo napisaj słowo abo sadu, kotruž we woknješku widziš!

słowo

dalše słowo

tworić słowne skupiny

wot słowa k słownej skupinje

wot słowneje skupiny k jednorej sadže

wšelake družiny jednoreje rozšerjeneje sady

wot jednoreje sady k podrjadnje zestajanej sadže

podšmórnyć hłowne sadowe člony w zestajanej sadže

hłowne a pödlanske sady w podrjadnje zestajanych sadach

podrjadnje zestajane sady z přihódnymi zawodowacymi słowami

čitać teksty z wjacorje podrjadnje zestajanyimi sadami

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Čitanska pyramida

1. Wutřihaj sej do łopjena formata A4 (najlepje z papjerca) na hornim dželu „woknješko“, kotrež je tak šroke a tak wysoke kaž najšerša linka pyramidy!
2. Potom zawodźej pyramidu z łopjenom a suwaj łopjeno stajnje linku po lince. Čitaj abo napisaj słowo abo sadu, kotruž we woknješku widziš!

telefon

telefonowa kniha

nowe telefonowe zapiski

naprašowarnja telefoniskich čisłow

składowane telefonowe čísla w komputeru

wuhódanje mjenow w telefonowych podaćach

informacije wo telefonowych zapiskach w interneće

pytanje za zajimawymi adresami w telefonowych brošurkach

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Čitanska pyramida

1. Wutřihaj sej do łopjena formata A4 (najlepje z papjerca) na hornim dželu „woknješko“, kotrež je tak šroke a tak wysoke kaž najšerša linka pyramidy!
2. Potom zawodźej pyramidu z łopjenom a suwaj łopjeno stajnje linku po lince.
Čitaj abo napisaj słowo abo sadu, kotruž we woknješku widziš!

słownik

nowy słownik

nowy serbski słownik

nowowudaće serbskeho słownika

aktualne nowowudaće serbskeho słownika

najnowše wudaće serbsko-němskeho słownika

najnowše wudaće serbskeho słownika za serbske šule

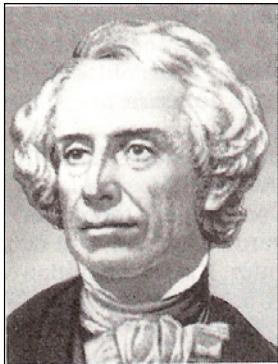
najnowše wudaće serbsko-němskeho słownika za serbske šule

předzěļane wudaće serbskeho słownika za serbske šule je so derje přiwzało

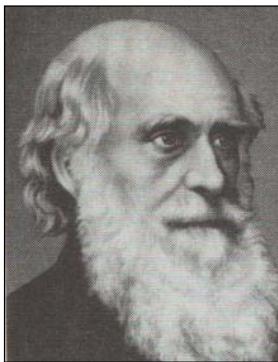
Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Wědomostnicy

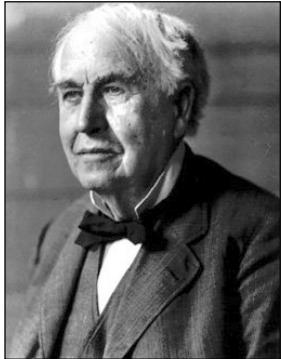
1. Namakaj w kóždym teksće mjeno slědžerja/wědomostnika! Zapisaj mjeno do kašćika resp. wyše teksta jako nadpismo!
2. Podšmórň w kóždym teksće z třomi wšelakimi barbami mjeno slědžerja/wědomostnika, jeho žiwjenske daty a jeho wunamakanje/slědženja!
3. Rjaduj slědžerjow/wědomostnikow po lětach jich wunamakanjow!
4. Kotry slědžer/wědomostnik njehodží so do rjadu? Wopodstatni!
5. Pod tekstami nadeńdžeš wobrazy. Tute hodža so pak wutřihać a zlepíć pak při dźěle z kompjuterom wotpowědne přestajić na městno, hdzež so w teksće rěči wo tutym wunamakanju.

Wón bě moler a wunamakar. Žiwy běše w času dalšich wulkich wunamakanjow, w 19. lětstotku, 1791–1872. Wot lěta 1832 bě wón profesor za molerstwo a rězbarjenje w New Yorku. W lěće 1837 poradží so Samuelej Morse wuwić přeni elektromagnetiski pisanski telegraf, tak mjenowany morsowy telegraf. Z finančnej pomoci ameriskeho kongresa natwari 1843 přeni telegrafowy powod mjez Baltimorom a Washingtonom.

Hišće na spočatku 19. lětstotka běchu mnozy, kotřiž so z biologiju zaběrachu, měnjenja, zo wšitke družiny žiwochow, kotrež so na zemi nadeńdu, hižo ze samoho spočatka eksistowachu. Britiski přírodovědce, kotryž bě wot 1802 do 1882 žiwy, poda so 1831 na 5-lětnu ekskursiju ze slědženskej lódžu „Beagle“. Na jězbje přeptytowaše žiwochi, fosilije a hromadžeše proby. Po nawróće analyzingowaše Charles Darwin, štož bě nahromadžil. Wón wuwi teoriju, zo su so džensniše žiwochi ze zašlych jednorych formow wuwili. Svoje dopóznača wozjewi w knize „On the origin of species by means of natural selection ...“.

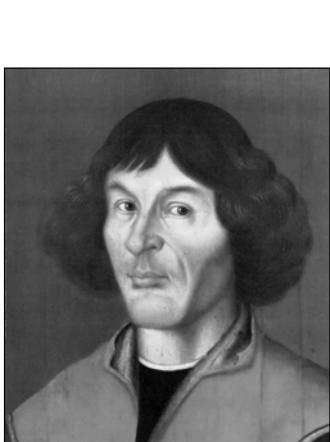
Njewšedny bě žiwjenki puć najwjetšeho wunamakarja z Ameriki. Wón wopyta jenož někotre měsacy šulu. Swoju wobšernu wědu bě sej sam nadzělał. Hižo jako mały hólc zarjadowa sej Thomas E. Edison mały chemiski labor. Wón narodží so 1847. W lěće 1877 poradží so Edisonej skonstruovać prěnju rěčacu mašinu – fonograf. To je předchadnik tačelaka. Přeco zaso měješe ideje, kotrež tak doľho wobdžělaše, doniž njeběchu zrałe za techniske přesadženje. Přewjedženje same pak přewostaji potom svojim sobudžělačerjam.

Pod nadpisom „sensacionelne wunamakanje“ rozprawješe „Frankfurtska nowina“ z januara 1896 wo wunamakanju tak mjenowanych „x-pruhow“. Wědomostník a slědžer Wilhelm Conrad Röntgen nadeńdže 1895 po nim pomjenowane elektromagnetiske pruhi. Wón bě živy w času wot 1845 do 1923 w Hohenheimje a Mnichowje.

Za njeho spjelni so 2. julija 1900 són. Prototyp powětroweje lódze, kotruž bě wón zhromadnje z inženjerom Koberom skonstruował, pozběhny so nad Bodamskim jězorom. Po zakónčenju swojeje karjery jako generalny leutnant zaběraše so Ferdinand Graf von Zeppelin z ideju, z plunom napjelnjenu a přez motor čerjenu powětrowu lódź za transport ludzi a tworow twarić. Na swojej prěnej jězbje lódź hač do wysokosće 400 m postupi, lečeše 6 km daloko a bě 18 mjeňsinow w powětře.

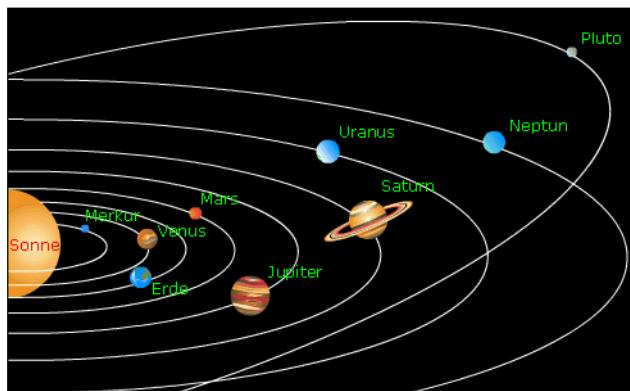
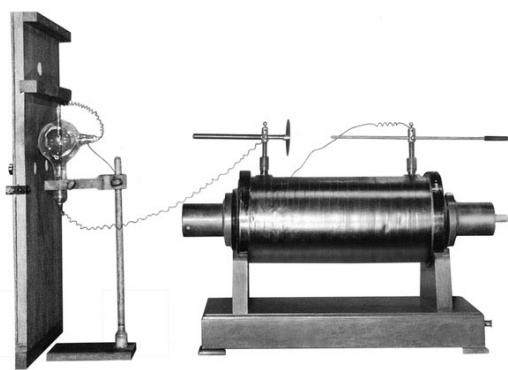
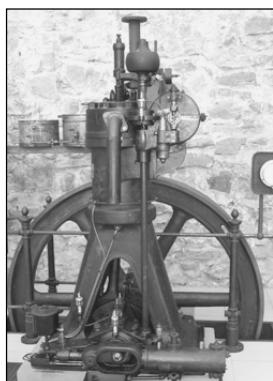
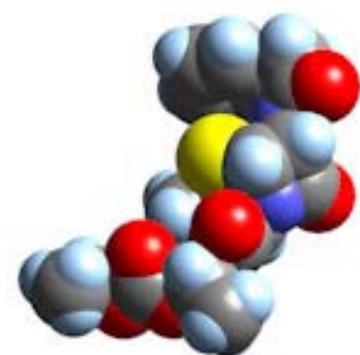
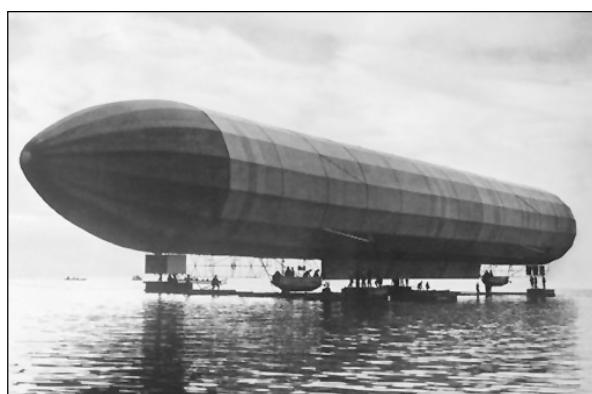
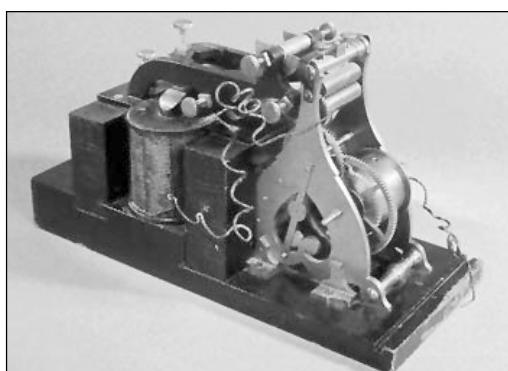
Wón bě duchowny, lěkar a matematikar. Jemu poradži so dosć dokładny kalender nastajić. Jeho lubosć pak slušeše astronomiji. Při swojich slědženjach spózna, zo twori slónco srjedžišćo swětnišća, wokoło kotrehož zemja a druhe planety kruža. Prawje pak je, zo bě Kopernikus na to jenož tukać móhł. Pozdžišo bu jeho teorija dopokazana. Swoje dopóznaća wozjewi Nikolaus Kopernikus hakle krótka před smjerću w lěće 1543.

Wón studowaše na techniskej wysokej šuli w Augsburgu a Mnichowje. 1858 narodži so jako syn němskeju staršeu w Parisu. W lěće 1897 wuwi Rudolf Diesel alternatiwny motor k motorej, kiž bu dwaceći lět do toho konstruowany a so po jeho wunamakarju Ottomotor mjenowaše. Džiwna a poľna hódančkow je smjeré konstruktera. 1911 poda so wón z lódžu „Drježdžany“ wot Antwerpena do Jendželskeje, hdžež chcyše přednošować. Po puću zhobi so 55lětny inženjer a wunamakar. Jeho čělo namakachu 18. oktobra w blískosći zaliwa rěki Schelde.

Wón bě bakteriologa a pochadžeše ze Šotiskeje. Narodžil bě so tam 1881, w Londonje 1955 zemrě. Swoje džělowe městno měješe w Londonskej „St. Mary's hospital Medical School“, hdžež bě medicinu studovał. Tam eksperimentowaše Aleksander Fleming w laborje z bakterijemi. 1922 nadeňdže plěsniwc penicilium notatum, kotryž antibakterielne skutkuje. Jeho analyzy a dopóznaća wjedu pozdžišo k zhotowjenju antibiotikuma, kotryž mjenuje so penicilin.

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Jězdžidla

1. Přečitaj sej prašenje po prašenju a wotmołw na nje!

Za spjelnjenje nadawka njetrjebaš teksty dokladnje čitać.

Kak rěka jězdžidlo, ...	mjeno
1. kotrež měješe karoseriju z plasty?	
2. kotrež je 300 PS sylne?	
3. kotrež bu w Minsku twarjene?	
4. kotrež je so hač dotal w pjeć generacijach twariło?	
5. kotrež bu wosebje za dwě wosobje konstruowane?	
6. kotrež so wosebje k woranju zasadžowaše?	

2. Přečitaj sej teksty nětko dokladnje! Podšmórň najwažniše informacie (hdy a hdźe zhotowjene, sylnosć motora, wosebitosće)!
3. Zhotow mind map abo tabulku wo jězdžidłach!

Trabant

Awto, kotrež bu dla swojeje jednorosće legenda, započachu w lěće 1964 w Zwickauwje twarić. Trabant měješe karoseriju z plasty a motor wuwi z dweju cylindrow mówc 26 PS. Běše to drje jednore, ale jara woblubowane a spušćomne awto. Najwyša spěšnosć Trabanta bu podata z 120 km/h. To pak awto jenož zrědka a potom jenož na krótke čary docpě. Trabant twarješe so jako limuzina a jako kombi. Tež we wukraju běše Trabant woblubowany. Eksportowachu jón předewšěm do wuchodoeuropskich krajow. W lěće 1991 wuběža produkcija tutoho wosebje w lětach přewróta markantnego awta.

VW Golf

Golf je awtowy model firmy Volkswagen we Wolfsburgu. Wón liči do klasy tak mjenovanych kompaktnych awtow, kotruž w Němskej tež Golf-klasu mjenuja. Golf je najhusćíšo na swěće předate awto. 1971 započachu Golf z jara dobrymi jězdženskimi kajkosćemi produkować. We wulkej wšelakorosći nastupajo sylnosć motora a wuhotowanje spjelni Golf žadanja lubowarjow tutoho awta. Wosebje woblubowany je Golf GT dla sylneho motora a sportowego wuhotowanja pola młodych ludźi. Hač do džensnišeho su Golf w pjeć generacijach dale wuwili a twarili.

Ford Mustang

Prěnje modele tutoho awta běchu běle kabrioleje z čornym wuhotowanjom a wopušćichu twornju w Dearbornje, USA, w lěće 1964. Ford-Mustang běše najwuspěšniše awto w stawiznach ameriskeje awtoweje produkcije a bě woblubowane a požadane po cyłej Americe. Tute awto je najznačiše w kategoriji ameriskich muscle-car. W prěnim produkcijskim lěće běše Ford-Mustang najhusćišo předate awto po cyłym swěće. Hač do lěta 2005 bu awto dale wuwite a we wjele wariantach twarjene. Najsylniši Mustang ma 300 PS a 4,6 litrow wulki motor.

Moped „Łastojčka“

Tutón moped bu wuwity a twarjeny jako jězdžidlo za dwě wosobje. Twarjeny bu w lětech 1964 do 1980 w Suhlu. Ćerił je „Łastojčku“ (Schwalbe) 2,65 kW sylny dwutaktowy motor z třomi chodami. Wulku wažnosć kladžechu konstrukterojo na jednory natwar, kotryž dowoli lochke reparatury a spěšnu wuměnjenu wšelakich dželow. Wuhotowany bě moped z wobsérnej elektroniku, kotaž zawěsci wužiwanje truby, parkowanskeje a borzdženskeje swěcy kaž tež blinkery. Džensa je tutón moped wosebje pola młodziny jako kultowe jězdžidło woblubowany.

Belarus

W lěće 1963 započachu w Minsku z produkciju tutoho znateho traktora, kotryž so tež skrótka „rusa” mjenuje. We wulkich mnóstwach bu wón tehdy do NDR eksportowany a bě zaklad techniskeho wuhotowanja prodrustwow. Belarus měješe 60 PS a bě jara robustny. Zasadženy bě wosebje k čahanju specielnych mašinow, kaž na příklad běrnjacych kombajnow na polach. Za to bě wuhotowany z wobšernej hydrawliku. Dla jeho spušćomnosće je woblubowany hač do džensnišeho.

ZT 300

1967 wopušći přeni traktor noweje generacije twornju w Schönebecku. Tutón traktor postaji nowe směrnicy w ratarstwie tehdyšeje NDR. Z wukonom 90 PS, pozdžišo 100 PS, a wobšerymi móžnosćemi k wužiwanju tuteje mocy bu wjelestronsce zasadženy, wosebje za čežke rólne džěla, kaž woranje a čahanje kombinowanych nastrojow. Na wulkich polach bě tak móžno, spěšnje a derje džělać. Traktor docpě spěšnosć 30 km/h. Tohodla bu tež za transporty zasadženy. Chwalobne na tutym traktorje bě tež wuhotowanje, kotrež zmóžni na zakladže zawrjeneje kabiny a pjerowaneho sedła dobre džělowe wuměnjenja za traktorista.

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Płody

1. Přečitaj sej prašenja a wotmołów na nje!

Kak rěka plód, ...	mjeno
1. kotryž so rady tež za brěčku wužiwa?	
2. kotryž polěkuje strowoče?	
3. kotryž hodží so derje z krabami pjelnić?	
4. kotryž pochadžá z Indiskeje?	
5. kotryž wuskutkuje dobre požiwanje?	
6. kotryž ma so z bělizku jěsc?	

2. Podšmórň najwažniše informacie wo kóždym płodze!
3. Zhotow wo płodach mind map!

Mango

Někotryžkuli lubowar eksotiskeho sadu spyta tež w srjedźnej Europje tutón plód plahować. Poprawom rosće mango w Indiskej na štomach, trjeba tropisku klimu. W našich kónčinach nima sad tajku słodnu słódkosć, kotraž trochu dopomina na aprikozu, brěšk abo ananas. We wobchodze spóznaćeš mango na krušwje podobnej formje, zrały plód je žołtočerwjeny. Mjaso ma žołtu swěčatu barbu a je jara juškojte. Srjedža je dołha, twjerda pójka, kotruž njemóžeš jěśc. Plód ma so podołhojče wot wobeju bokow pójki wotkrać. Potom mjaso do karoweho mustra nakrać a połojuču wobroćić. Tak so mjaso wot bělizki wottlóči. Wosebje derje słodzi mango chłódżena. Z tutoho sadu zhotowjeja so nimo soloteje tež marmelady, kremy, kompoty a słodne napoje.

Jabłuko

Najznaćiši a najwažniši plód pola nas drje je jabłuko. Žadyn druhi sad njedawa w telko wšelakich družinach, formach a barbach. Jabłuko hodži so derje składować a tuž móžeš je přez cyłe lěto wužiwać. Nimo toho rosće jabłuko nimale we wšěch regionach našeje zemje. Jabłuko wobsteji k 85 % z wody a nima nimale žadyn bělk a tuk. Za to ma tójsto wuhlikowych hydratow, mnoho mineralnych a tež balastowych maćiznow. Tohodla hodži so jabłuko za dietu a tež za mały snak připódla. Jabłuko derje syći a wobsahuje wšelake witaminy, wosebje bjezposrědnie pod bělizku. Tuž je radžomne, jabłuko wumyte z bělizku jěśc. Zo je jabłuko strowe, zwuraznja so tež w jendželskim přisłowje: „An apple on day keeps the doctor away!“

Papaya

Tajki eksotiski sad njemóžeš w kóždym wobchodze kupić. Tež domjacy zahrodnik jón w poskitku nima. Papaya šcipa so w tropiskej Americe. Za eksport wužiwa so nic cyle dozrawjeny płód. Wón ma formu krušwy a hladku, trochu na kožu podobnu bělizku. Hdyž je papaya zrała, ma žołtu barbu. Mjaso je oranžojte, mjechke kaž butra a ma w nutřkownym wjele małych čornych pōčkow. Tute njesmēdža so sobu jěsc. Z pomocu małeje lžički so kedźbliwje wuškrabaja, po tym zo bu płód po dołhosći na połoju dželeny. Sad słodži słabje za melonu. Wosebje wužiwa so za solotej a hodži so derje za pjelnjenje z krabami.

Čorne janske jahodki

Domizna čornych janskich jahodkow je srjedźna a wuchodna Europa. Wone rostu kaž čerwjene janske jahodki na kerkach, a su tež pola našich zahrodkarjow jara woblubowane. Čorne janske jahodki zrawja w juliju a awgusće w małych kitkach. Płody – kulki su wšelakeje wulkosće. Maja poměrnje wysoki wobstatk płodoweje kisaliny, a tuž kóždemu syre njesłodža. Wužiwaja so rady jako příloha k pudingam abo twarohowym pojědžam. Ale tež na tykanc a k zhotowjenju słodneje marmelady so čorne janske jahodki derje hodža. Znate je tež, zo zhotowja so z tutych jahodkow dobry likér a samo jako medikament polěkuja strowoče.

Liči

We wulkosći runja so plód slowce, je kulowaty abo ovalny. Koža je sucha a šupiznojče wupada. Spóznać je plód na wišnjočerwjenej abo brunočerwjenej barbje. Pod kožu chowa so běle, krute a juškojte mjaso. Srjedža je twjerda čorna pócka. Wona so sobu njejě. Najlepje da so koža wot mjasa wotbělić, hdyž džeržiš liči mjez palcom a pokazowakom. Z porstomaj plód trochu stlóčiš a potom hodži so koža wotbělić kaž pola jejka. Běle mjaso so z wótrym nožikom wot pócki wotkraje. Sad hodži so za solotej wužiwać, dokelž slobdzi lochce za muskatom. Někotři pak plód tež na brěčku wutlóča.

Ananas

Ananas rosće přeważne w tropiskich a subtropiskich kónchinach. Tohodla je tež přez cyłe lěto čerstwa w poskitku. Porjadnje zrału ananas spóznaješ na tym, zo hodža so łopjena při plodže lochce wučahnyć, a na zeleno-oranžo-žoltej barbje. Ananas je poměrnje wulka a njehodži so na kóždy pad hnydom přetrjebać. Tohodla je radžomne, plód po dołhosći dželić a na mjeňše kuski rozkrać. Potom mjaso, kotrež je jara juškojte, aromatiske a słódke, wot bělizki wotkrać. Ananas wobsahuje ważne witaminy, wjele mineralijow a encymy. Wona polěkuje dobremu požiwanju a škita před zahorjenjom. Ananas slobdzi derje jako kompot, ale tež w sadowych solotjach. Nimo toho wužiwa so ananas za zhotowjenje brěčkow a wězo za płodowy tykanc. Ananas předawa so tež we wšelakich formach jako konserwa.

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Zwěrjata – zapřjeća pytać

1. Pytaj w teksthach za zapřjećemi a jich wotwodženkami, kotrež steja spody tekstow a markéruj tute w teksće!
2. Wupisaj markěrowane zapřjeća a dalše informacie k tutemu zapřjeću!
3. Z tuthych informacijow wudźeļaj sam/a abo w skupince přehladnu šemu!

Koala

Tutón šikwany barik słuša do skupiny měchawcow. Runja kenguruwam su koala w Awstralskej žiwe. Dokelž maja žónske zwěrjata při sebi měch, w kotymž swoje młode noša, mjenuja je měchawcy. Koala słuša do jedneje z 241 družinow měchawcow. Žiwjenske wašnje na barika podobneho koala pak wotpowěduje skerje wopicy. Žiwy je zwjetša na štomach, je dobry krosnowar.

Tajki koala docpěje starobu hač do 15 lět. Muske zwěrjata su hač do nimale 14 kg čežke, žonki tři kilogramy lóše. Wone spja hač do 18 hodžinow na dčeń, zo bychu energiju lutowali. Zežiweja so wot łopjenow wosebiteho eukalyptusoweho

štoma. Tute łopjena wobsteja k 50 % z wody. Na zakladźe toho njetrjeba koala na kóždy pad přidatnje wodu. Z rěče Aboridžinow přełožene rěka koala tak wjèle kaž „bjez wody“ abo „ničo njepije“. Koala rozmnoža so w nalęcu a lěcu. Po 35 dnjach narodzi so młodzo, kotrež je slepe, bjez kosmow, 2 cm dołhe a mjenje waži hač gram. Hakle po 6 do 7 měsacach wuwića w měše maćerje wopušća młode koala na krótki čas tutón měch. Po 8 měsacach wopušća měch doskónčne a po 12 měsacach su samostatne a wot maćerje njewotwisne.

měchawc, žiwjenske wašnje, eukalyptusowy štom, rozmnoženje, wuwiće

Wosoł

Runja konjej je pochad wosoła, kaž my jeho džensa znajemy, džiwi wosoł. Jenož hišće mała horstka džiwich wosołow je w kónčinach sewjerneje Afriki žiwa.

Wósliki słušeja do skupiny kopytačow. Hinak hač pola koni su kopyta wóslika připodobnjene kamjenjatym a njerunym podłoham jich žiwjenskeho

ruma. Tak móže wóslik kruće a wěsće stupać. To je trjeba, dokelž je wón džensa hišće transportne zwěrjo we wysokich horach. Za spěšne běhanje so kopyta mało hodža.

Nam najznaćiša barba kožucha je šera. Ale eksistuja tež běle – tak mjenowane andalusery – brune, čorne, druhdy čerwjene a samo šakate wósliki. Na nohach maja druhdy smuhi kaž pola cebry. Pod brjuchom su běle, runje tak kaž wokoło klamy a woči. Wósliki maja stejate hriwy a wopuš z wulkej čeću (Quaste). Wuši stej wo wjele wjetšej hač pola konja. Wulkosć wóslikow je wotwisna wot družiny, wysokosć ramjeni saha wot 90 hač do 160 cm. W starobje dweju lět docpěja wósliki splažnu zrałosć. Samo na sebi móžeja so wósliki přez cyłe lěto porować, ale přeważnje stava so to w nalěću. Po nošnosći 12 do 14 měsacow porodži wóslica jedne młodzo, zrědka dwě. Hač k samostatnosći trjebaja młode wósliki něhdže 6 do 9 měsacow. Wóslik docpěje starobu 40 lět.

pochad, kopytače, barba kožucha, wysokosć ramjeni, porować so

Vikunja

Tuta družina kamelov je jedna z najzajimawšich. Jich domizna su wysočiny južnoamerickich Andow, tak mjenowany Altiplano. Tuta kónčina leži we wysokosći 3700 do 5500 m nad morjom. Płona krajina ma skromnu wegetaciju a jenož na někotrych městnach rosće trawa. W tutej krajinje howrja druhdy sylne

wětry a nimo toho so mało dešćeje. Wody pak je tam njehladajo toho dosć, štož zaruča eksistencu Vikunjow. Vikunje su něhdźe 1,5 m dołhe, 1m wysoke a waža wokoło 55 kg. Z tym su najmjeńša kamelowa družina. Jich koža ma žołtu abo čerwjenobrunu barbu. Brjuch, hrudź a nutrkowna strona nohow su běle. Vikunje maja dołhu, čeńku šiju a wulku kulowatu hłowu. Wuši a woči su jara wulke a zdobom hłowne zmysły Vikunjow. Tute zwěrjata docpěja starobu něhdźe 20 lět. Hłownje zežiwjeja so wot trawy. Vikunje su přežuwaki, tak mózeja trawu lěpje požiwać.

Vikunje zu žive w swójbnych skupinach z pjeć do dwaceći sobustawami. Su pak tež skupiny, kotrež jenož z muskich zwěrjatow wobsteja. Hłowa swójbneje skupiny je stajnje muski Vikunja. Tute swójbne skupiny su žive we wěstym teritoriju a markěruja jón ze swojimi ekskrementami. Młodźata narodźa so po nošnosći nimale jednoho lěta. Wone su połnje wuwite. Čas, kotryž w skupinje přebywaja, je poměrnje krótki. Muske młodźata so hižo po 4 do 9 měsacach wućérja, žónske pak smědža nimale lěto w skupinje wostać.

Vikunje su wohrožene. Hižo za čas Inkow wužiwaše so jich wołma. Tež španiscy dobywarjo chwalachu sej tutu wosebje dobru wołmu. Tak dołho kaž so zwěrjata k třihanju wołmy popadných a zaso pušcichu, bě wšo w porjadku. Dla kožucha pak buchu Vikunje tež zabite a nimale wutupjene. Załožer a wuswobodźer Peru, Simon Bolivar, wuda w lěće 1825 zakoń k škitej Vikunjow. Tak bu tute zwěrjo k symboliskemu zwěrjeću kraja.

domizna, kamelowa družina, přežuwaki, swójba, młodźata, wohrožene

Nopawa

Na swěće je něhdźe 300 družinow nopawow z wjac hač 450 poddružinami.

K tutym słušaja nakrajne nopawy, pusćinowe nopawy, mjeńše wodowe nopawy w Sewjernej Americe, słódkowódne nopawy w Južnej Americe, hoberske nopawy na někotrych kupach, pyšne nopawy w Aziji a dalše. Najwjetša na swěće žiwa nopawa je kožana nopawa, kotař słuša do skupiny mórskich nopawow. Tuta nopawa je něhdźe 250 cm dołha a waži mjez 300 do 700 kg. Rozdžele w dołhosći a waze pak wariëruja wot zwěrjeća k zwěrjeću. Jeje domizna su tropiske a subtropiske krajiny při Atlantiskim oceanu a w indopacifiskim rumje. Kožana nopawa nima kosćowy pancer z rohowymi tarčemi, ale jara kruty wodźel z kože. Tutón móže hač do 2 cm tołsty być. Někotre z tuthy wosebitych zwěrjatow nurja hač do hłubokosće 1200 m. Kožana nopawa zežiwja so hłownje wot kwalow. Powšitkownje su nopawy měnjatoćopłe wlečaki, kotrež jeja lahnu. Ličimy je do reptilijow. Wone su zwjetša wšožrački. K mjasožračкам słušaja mórske nopawy. Dołho wobsteješe měnjenje, zo su nopawy hłuche. Tomu pak tak njeje: Wone zamóžeja šeroiki spektrum zwukow spóznawać a so po zwukach orientować, a to na kraju runje tak kaž we wodźe.

družiny, kožana nopawa, wlečaki, wšožrački, hłuche

Zwučowanja k spěchowanju čitanskeho tempa

Zwěrjata – wotrézki w teksće

1. Džél slědowace teksty do wotrézkow! Jeli džělaš z kompjuterom, wužiwaj tastu „Enter“. Jeli džělaš z wućišcom, tak woznamjeń městnosć, hdžež ma być wotrézk, z tutym znamješkom „└“.
2. Wujasni sej cuze słowa!
3. Markéruj w kóždym wotrézku klučowe słowo/-a!
4. Daj kóždemu wotrézkej podnadpismo!
5. Wupisaj z kóždeho wotrézka hłowne informacie!

Róžojty flamingo

Flaminga su šwižne, dołhonohate ptaki. Na swěće je jich 5 družin, a w Africe žiwej stej mały flamingo a róžojty flamingo. Trochuje so, zo je tam dohromady něhdże 4,5 milionow tých ptakow. Wosebje rady je róžojty flamingo při niłkich jězorach a mórskich pobrjohach žiwy. Při brjohach wulkich jězorow wuchodneje Afriki steja tysacy tých ptakow tak husće hromadže, zo to wotdaloka kaž tajki róžojty pas wupada. Cyroba tých 2 do 3 kg čežkich ptakow wobsteji hłownje z małych rakow, insektowych larwow a křemjenjowych algow.

Jako lehnišćo natwarja sej flamingo při brjoze 20 do 40 cm wysoke kehele z błota, na kotrychž w małym dólčku jedne jejo leži. Z tutoho so po 27 do 31 dnjach młodźo wudypa. Młodźata sedża 2 abo 4 dny w hnězdźe a za tydžeń so do wulkich skupinow zjednoća, kiž so wot někotrych starych ptakow wobstražuja. Flamingo docpěje wysoku starobu mjez 30 a 40 lětami.

(po Płomjenju 10/2005)

Dypkata hyena

Wona je najsylniša a najmocniša hyena Afriki. Nańdžemy ju w krajach južne ekwatora. Tam je 50 do 80 kg čežka hyena živa w sawanach, połpuścinach, horinach a při kromach lěsow. Tuta družina hyenow zežiwja so wot sčerbizny abo wot zdobytych zwěrjatow. Wona móže najsylniše kosće rozkusać, zo by so k žru dostała.

Wjele njewobstrażowanych lawjacych młodžatow hyeny zežeru. Samo wurosćene lawy před nimi wěste njejsu, jeli su stare abo chore. Tež za člowjeka móže strašna być. W Keniji na příklad maja w kóždym lěče někotre smjertne wopory. Hdyž so hyeny wadža, móža so tež mjez sobu skóncować. Žonka je wjetša hač mužik a porodži po nošnosći 15 měsacow jedne abo dwě młodžeći, zrědka 3 młodžata. Wone narodža so w podzemskiej jamje. Wóčce stej hnydom wočinjenej a mězniki (Eckzahn) a krajaki su hižo wuwite. Małe stadla nawjeduje najstarša žonka.

(po Płomjenju 5/2005)

Gnu

Gnuwy ličimy do stepowych kopytačow (antilopow). Su doma we wuchodnej Africe. Ćmowe zwěrjata docpěja wulkosć małego howjada a wahu mjez 150 a 250 kg.

Hłowa je wulka, šija krótka, klama šěroka a hrudźne hriwy swětle. Chribjet k zadkej spaduje. W sawanje wutworja so stadla z tysacami zwěrjatami, kotrež na spočatku sucheho počasa do kónčin z dosć cyrobu puću. Tak je lětnje něhdże 1,5 milionow gnuwow 1500 km daloko wot Tansanije do Kenije po puću. Poł lěta pozdžišo so zaso nawróća. Ćelata so w februaru/měrcu po nošnosći 8 měsacow narodža. Gnuwy maja jedne młodžo. Hižo pjeć mjeňsinow po narodže móže wone na nohach stać a hodžinu po tym hižo za maćerju běži. Čuja-li so gnuwy přez njepřečelow (lawow, gepardow) wohrožene, potom wone jachla abo cyłe stadło započne korčeć. Gnu docpěje starobu 15 do 18 lět.

(po Płomjenju 1/2005)

Sekretar

Sekretar je žiwy w Africe južnje Sahary, njejewi pak so tam w tropiskim dešćowym lěsu. Jeho žiwjenki rum su bjezkónčne, přeważnje suche łuki. Blědošěry sekretar je pazorak ze zhibjennym hornim pyskom a dołhimaj nohomaj. Wón waži 3 do 4 kg a je něhdźe 1,5 m wulki. Pjerja na wopuši a sčehnjomaj su čorne. Wón lědma lěta, za to pak radšo běha. Cyroba wobsteji z wjetšich insektow, ješćelcow, hadow, myšow a młodych ptačkow. Popad hrabnje sej z pyskom, nic z nohomaj. Hnězdo twarja sej zwjetša na niskich, černjojtych štomach. Jenož žonka syda na jejach a wulehnje po 30 do 32 dnjach 1 abo 3 młodźata. Wobej staršej pak je picujetej a so wo nje staratej. Młodźata sedźa hač do 85 dnjow w hnězdźe. Sekretar docpěje jara wysoku starobu mjez 60 do 80 lět.

(po Płomjenju 11/2005)

Impala

Pola impalow maja jenož mužiki rohi. Dla ómoweho blaka na delnej noze dachu zwěrjatam mjeno čornopjatowa antilopa. Impala lubuje z kerkami porosćene trawnje w srjedźnej a južnej Africe. Tu zežiwjeja so 45 do 60 kg čežke zwěrjata wot łopjenow drjewiny a trawow. Impale su žive we wjetšich skupinach. Maja dwě wšelakej

stadłowej formje: W jednym stadle su žive žonki ze swojimi młodźatami, kiž nawjeduje nazhonity boran. Wón dźerži stadło, w kotrymž móže 100 zwěrjatow być, hromadźe. Jeli na przykład žónske zwěrjo předaloko wróćo wostanje, je wón z bodżenjom zaso do stadła nutř zestorka. W tamnej skupinje su młode a stare mužiki, něhdźe hač do 60 zwěrjatow.

Njepřećeljo impalow su lawy, gepardy, hyeny a leopardy.

(po Płomjenju 2/2005)

Šwinc

Šwinc je žiwy w lęsu we hłubokich, rozhałżkowanych podzemskich prózdnjeńcach, kiž wuběža do kotoła. Bydlenski kotoł ma šwinc z lisćom a mochom wukładženy. Přebywa tu w zymskim měrje, nic pak w zymskim sparje. Šwinc ma zasadźitu postawu, slěbrošery kožuch, bělu hłowu z čornymi podołhostnymi smuhami wot nosa přez wóčce a wuši hač do tyła. Wotspody je čorny. Hłowna cyroba šwinca su wački, šlinki, insekty, małe rjapniki, ale tež koruški, jahody, hríby a žołdze. Po wšém zdaću su šwincy žiwe w mandželstwje na čas žiwjenja. Wone maja 3 do 5 młodžatow, kiž hakle po 3 njedželach woči wočinja. Hač do nazymy wostanu młodžata w swójbje, potom so zesamostatnja.

(po Płomjenju 4/2003)

Hry a wěda

Hry sami paslić

Wěda hodži so tež z pomocu hrow skrućeć abo posrědkować. Tajke hry, podłohi za hry abo hrajne plany móžeš sej tež sam natwarić resp. nastajić.

Postupowanje

1. Wuzwol sej temu, ke kotrejž chceš wědu skrućić abo wospjetować!
2. Potom wzmi sej wulke (znajmjeňša A4) łopjeno! Tute zlep na twjerdu podłohu!
Na łopjenu načisn hrajny plan! Snadź pak ma tež wučer hižo podłohu za hru sobu.
3. Nětko zhotow sej kartki, na kotrež napisaš prašenja k temje abo tež aktiwity.
Tute so k hraću na hromadce
 - a) prašenja
 - b) aktiwity
 - štapluja.
4. Prašenja a aktiwity hodža so wězo tež na hrajny plan napisać. Tak pak njemóže so hrajny plan wjacore razy wužiwać.
5. Hdyž su tute džěla zdokonjane, tworē skupiny ze 4 do 5 hrayerjemi.
6. Hrajny plan so wupołoži a k tomu kartki z prašenjemi a kartki z aktiwitami. Tež prawidla móžeće přidatnje nastajić (na příklad: Štóż kóstkuje 3, ma wusadžić, abo Dži 2 poli dale, abo Wusadź ...)
7. Džělać pak móžeće tež hnydom w skupinkach, tak zo sej wšitke džěla rozdželiće.
8. Kartki z aktiwitami hodža so přeco zaso wužiwać.

Přewjedženje

1. wariant:

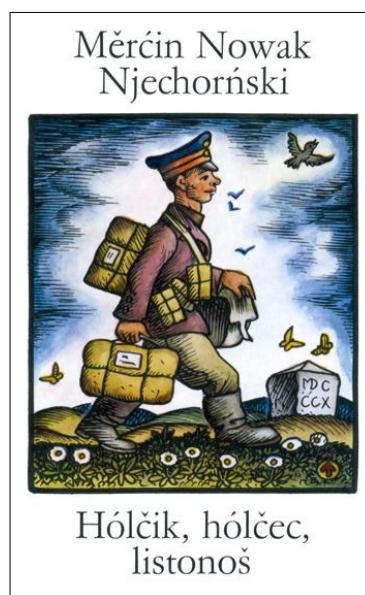
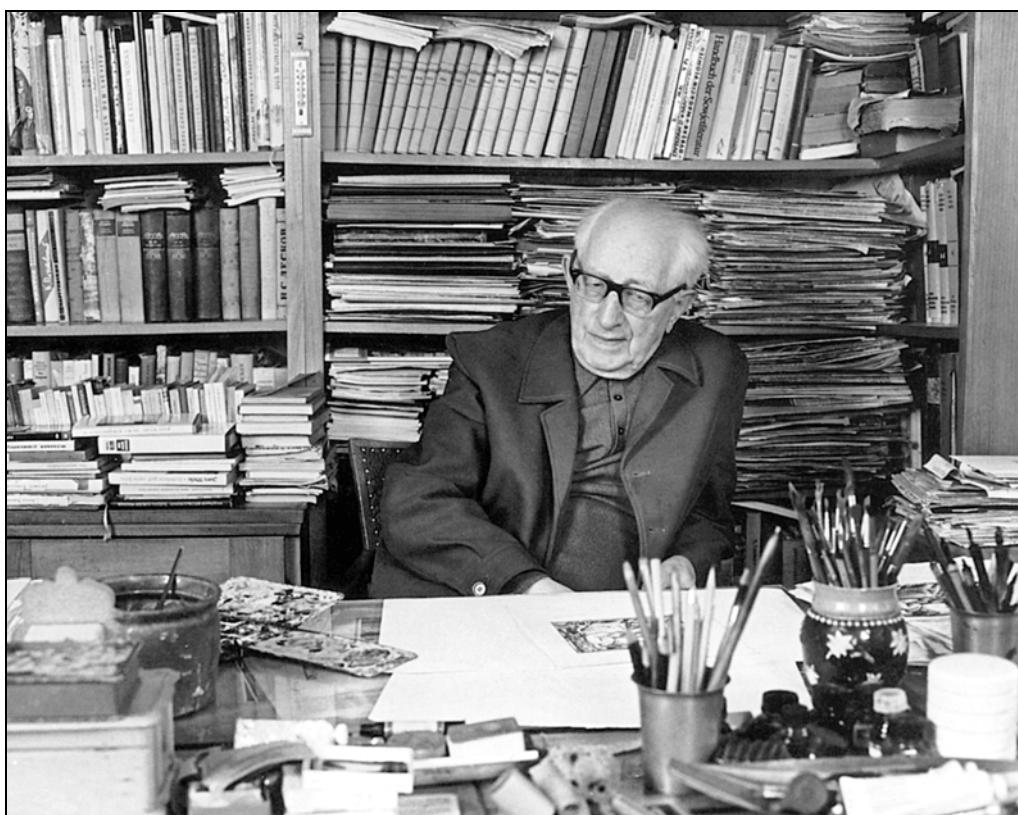
1. Wy namjetujeće sami temy, kaž na příklad:
 - maćiznu poslednjeje hodžiny
 - maćiznu poslednjeje wučbneje jednotki
 - wěstu lekturu
 - film, kotryž su sej wšitcy zhromadnje wobhladali
 - wosebity domjacy nadawk
 - rjadownisku jézbu
2. Hdyž sej temu sami wupytaće, dyrbiće prašenja za kartki sami nastajić/na kartki napisać.

2. warianta:

1. Wučer poda wam spřihotowanu temu.
2. Za to ma kartki z prašenjemi k temje spřihotowane.
3. Hrajny plan so načisnje.
4. Kartki za aktiwity wam wučer tež předpoda abo wy je sami nadzělaće.

Hry a wěda

Měrćin Nowak-Njechorński

Hdze leži wjeska Njechorń?	Štó narodži so w Njechornju?	Što Njechorński po wuchodženju šule činješe?	Mjenuj tři typiske powěścowe postawy, kotrež je Njechorński zwobraznil!
W kotrym lětstotku bě Njechorński žiwy?	Što wěš z jeho priwatneho žiwjenja?	Přez kotre kraje je Njechorński pućował (3)?	Z čim zaběraše so Njechorński nimo molowanja?
Kotru knihu Njechorńskeho znaješ?	Kotry typ wjeski je Njechorń?	Rěka Njechorń němsce Nechern abo Nechorn?	Je dom, w kotrymž bě Njechorński žiwy, tykowany dom?
Měješe Njechorński swójski ateljej?	Štó sedžeše najčasčišo při Njechorńskim, hdyž molowaše?	Je Njechorński tež z wolijowymi barbami molował?	Hdze nadeńdžeš wobrazy Njechorńskeho džensa?
Leži wjeska Njechorń w blískosći awtodróhi?	Mjenuj jedyn susodny kraj w blískosći Njechornja!	Leži wjeska Njechorń pod Mnišoncom?	

Skakaj na jednej noze wokolo blida!	Narysuj profil swojeho susoda!	Rjaduj słowa zapisk, hranica, buk, ławka po alfabeće!	Skakaj 30 sekundow na jednej noze!
Pismikuj słowo „syčomlóćawa“!	Praj, mjez kotrymaj pismi-komaj steji „ó“ w alfabeće!	Namakaj rym na slědowace słowa: štom, dróha, kamor, myška, měch!	Wulič spěšnje nadawk: 24 x 16, ale bjez ličaka!
Nalič 8 słownych družinow!	Praj spěšnje: Rakečanski rjek je rjekł, zo Rakečanska rěka „Rěka“ rěka!	Mjenuj 4 serbske powěscowe wosoby!	Mjenuj susodny kraj Sakskeje we wuchodźe!
Kelko pismikow ma serbski alfabet? Trochuj!	Kóstkuj tak dolho, doniž njejsy 6 wóčkow nakóstkowa!	Přednjes prěnju štučku spěwa: „Chcył něhdy ...“	Namakaj na karče Sakskeje spěšnje twoju domjacu wjesku!

Hry a wěda

Wusyłanie powěsće

Wučer je wam zdželił, zo maće „**šulske powěsće tydženja**“ hromadžić, wobdžělać a za wusyłanie spřihotować.

1. Sćehowace při tym wobkedžbujće:
 - wobsahi předstajće w krótkej formje,
 - rěčce před sobušulerjemi,
 - rěč, wustupowanje, džerženje čěla.
2. Rozdželce so na skupinki! Rozsudźce, kotra skupina ma kotre temy za wusyłanie spřihotować (na příklad: šulske podawki, zarjadowanja, rjadowniske džěla, informacie wo šulerjach, wo wučerjach, wo šulskim twarjenju, podawki na šulskim dworje).
3. K wuzwolenym temam napisajće krótkopowěsće (3–5 sadow). Wy móžeće w skupince sami tež hišće raz mjeńše skupinki tworić a sej džělo rozdželić.
4. Krótkopowěsće předčitajće najprjedy w skupince. Skupinka přewjedże zhromadnje korektury.
5. Nětko přečita kóždy hišće raz w skupince jednu powěsc. Na to rozsudži skupinka, štó powěsće předčita.
6. Natwarće z papjerca telewizijnu wobrazowku.
7. Kedžbu „wusyłanie“: Nětko přednjesu so powěsće před rjadownju. Džiwajće na:
 - jasne wurjekowanje
 - hladanje na připosłucharjow
 - džerženje čěla
 - pohiby rukow!
8. Po tym rěčce w skupinje/rjadowni wo tym:
 - a) kak sće so při předčitanju čuli,
 - b) kak sće na druhich skutkowali,
 - c) što móžeće hišće polěpšić!

Hry a wěda

Nadpisma z nowinow

Wučer je wam kopicu nowinow předpołožił.

1. Tworče w rjadowni skupinki!
2. Kóžda skupinka wuputa sej někotre nowiny.
3. Wutřihajće z nowinow žortne, zajimawe, džiwne, atd. hesla, nadpisma!
Móžeće tež jednotliwe słowa wutřihać a tute do žortnych, zajimawych, džiwnych heslow/nadpismow zestajeć.
4. Jeli maće němske nowiny, tak přełožće hesla do serbšćiny, napisajće tute do kompjutera, wućišće je!
5. Nětko zlepće hesla na papjerc!
6. Papjerc połožće do tyzki/kaščika, kotryž je wučer za to spřihotował.
7. Kóžda skupina wučehnje sej nětko jedne hesło (jeli swoje, potom wospjetować)!
8. K heslu nazwučujće nětko mału scenu!
9. Scenu zahrajće před rjadownju!
10. Přihladowarjo wuhódaja nadpismo (hesło) sceny.
11. Na kóncu rozmoławjejće so z wučerjom, kak su jednotliwe skupiny hesło do sceny přesadžili.

Hry a wěda

Žorty

Dzélajće w małych skupinach (něhdźe 2 abo 3 šulerjo)! Wučer mjenuje wam nadawk. W nastawacych přestawkach mjez jednotliwymi dzélami zaběrajće so z nadawkami k polěpšenju koncentracije.

1. Kóždy šuler/kóžda šulerka pyta sej partnera/partneraj.
2. Kóždy porik/kóžda skupinka pyta abo wumysli sej žort, kotryž na łopjeno napisa. Tekst dajće wučerjej ke korigowanju.
3. Po korekturje rjaduje kóžda skupinka słowa žorta po alfabeće, při čimž so interpunkciske znamješka kaž dotal dodžeřza. Tež posłowna rěč.
4. Po zakónčenju dajće swój „alfabetiski žort“ dalšej skupince! Tuta skupinka ma žort w „originalu“ zaso wuhódać a napisać.
5. Na kóncu móžeće žorty přečitać, powědać abo zahrać.

Hry a wěda

Situacije wšedneho dnja

Wučer chce džensa z wami spontane reakcije na situacije wšedneho dnja předstajeć abo zwučować, kaž na příklad:

- bjez jězdženki w čahu/w tramwajce/w busu, dokelž sy ju ze šulerskim wupokazom doma zabył/a
- ze špatnej znamku domoj přińć
- na šulskim dworje w lěće 2020 atd.

Wotběh:

1. Wutworče w rjadowni skupinki!
2. Namjetujće temy wšedneho dnja, to rěka, kóždy z was napisa na cedlku namjet abo wjacore. Potom dojedna so skupinka na jedyn. abo: Wšitke cedlki z namjetami tykńće do týzki, potom týzku prawje střasće, tak zo so cedlki změšeja. Kóžda skupinka potom jednu cedlku wučehnje.
3. Předčitajće namjet za situaciju wótře!
4. Štóż chce ze šulerjow sceny sobu zahrać, dže na „jewišco“ a započina hrać. Wšitko so spontanje hraje, ničo njeje přihotowane abo do toho dorěčane.
5. Potom napjatosć stupa: Kóždy šuler, kotryž chce, móže na „jewišco“ přińć a stawizničku dale plesć. „Jewišco“ móže pak so tež zaso wopušćić.
6. Štóż chce sej někajku rekwizitu sobu wzać, to smě.
7. Na „jewišcu“ stać pak rěka: Wšitko tak hrać, kaž by to wopravdže bylo.
8. Po zahraću sceny rěči so wo nazhonjenjach, začućach, kotrež su so při hraću činili a tež, kak je hraće na přihladowarjow skutkowało.
9. K tomu hodži so tež naprašnik zhotowić.

Hry a wěda

Kwis wuwiwać

1. W sčěhowacej tabulce steja na prawym boku wotmolwy.
2. Formuluj k wotmolwam prašenja, kotrež zapisaš wotpowědne do lěweje špalty.

prašenja	wotmolwy
Što su spagetije?	Spagetije su dołhe nudle, kotrež derje z tomatowej jušku słodźa.
	Kokula njewulehnje swoje jejka sama, ale přewostaji to druhim ptačkam.
	Zady našeje pjecy kuntworki hraja.
	Najwyša z lužiskich horow je Čornobóh.
	Praha mjenuje so tež „złote město“.
	Slowki słušeja kaž brěški k póčkatym płodam.
	Nižozemska je wosebje znata dla twarožka, tulpow a mlynów.
	Najwuchodniše město Němskeje je Zhorjelc.
	Poprjancy posypamy dla lěpšeho słoda z cokorom.
	W zymje mamy husto ze zmjerzkom a hladkosću lićić.
	Banany, kotrež so pola nas předawaja, pochadźeja z Južnej Ameriki.
	Maks poda so z Měrcinom na puć.
	K zatepjenu kachlow wužiwaše so w zašłosći lučwo.

	Měrćin Nowak-Njechorński je wosebje dla swojich wobrazow znaty.
	Na staršiskej zhromadźiznje rěčeše so wo pućowanskich dnjach.